

Ali Ahmed Bakasir: „Teatrul nostru are un viitor luminos”

Mi se părea cu totul firesc — chiar necesar — ca, la începutul întrevederii mele cu dramaturgul egiptean Ali Ahmed Bakasir, să aduc vorba despre Sfînxul din Ghizeh, piramidele lui Keops, Kefren și Mikerinos, despre Templul din Luxor sau despre alte vestigii ale străvechii culturi egiptene, de care asociam inevitabil și începuturile artei teatrale egiptene.

— Trebuie să precizăm lucrurile, mă intrerupe Ali Ahmed Bakasir. Vrei să discutăm despre vechea civilizație egipteană sau despre dezvoltarea teatrului nostru ?

— Îmi pare că cele două subiecte nu pot fi disjuncte, i-am replicat oarecum uimit.

— Presimt că-ți produc o dezamăgire, dar... dacă e vorba de teatrul egiptean, trebuie să facem un amețitor salt peste veacuri și să ne oprim tocmai în secolul al

XVIII-lea. Firește — adăugă cu vădită intenție să mă consoleze — și în perioada de înflorire a străvechii noastre civilizații, existau anumite forme de manifestare ale artei spectacologice. În vechime, spectacolul teatral era prilejuit și legat întotdeauna de sărbătorile religioase. Astfel, ne este cunoscută existența unei dramaturgii legate de viață, de moarte, cât și o seamă de întâmplări ale lui Osiris, zeul soarelui-apune, sau ale soției sale, Isis, zeița cerului și a lunii. Pare-se că reprezentațiile teatrale aveau loc în aer liber, în fața a mii de spectatori. Din păcate, documente scrise sau date mai precise despre aceste începuturi ale teatrului nostru nu există.

— Totuși, în marea majoritate a țărilor, teatrul modern s-a născut, ca o primă etapă, pîntr-o laicizare a dramei religioase...

— Istoria e de vină ! Cucerirea Egiptului de către arabi — eveniment care a schimbat complet soarta vechiului Egipt — a fost și factorul care a generat încetarea oricăror reprezentații teatrale. Aceasta, deoarece islamismul era potrivnic formelor spectacologice de cult. Tocmai din această cauză, vechii arabi, deși au cunoscut îndeaproape cultura și filozofia Greciei antice, au trecut cu multă indiferență pe lângă teatrul antic.

— Căror împrejurări li se datoresc, atunci, începuturile moderne ale teatrului egiptean ?

— Campaniei lui Bonaparte. Primele reprezentații de teatru de tip european, datorite unor ansambluri străine, au avut loc în cadrul coloniei franceze din Egipt. În anul

1869, în cinstea inaugurării Canalului de Suez, a fost construit primul teatru stabil în Egipt, și anume, Teatrul de operă. Inaugurarea lui festivă a avut loc la 1 decembrie 1869, cu opera *Rigoletto*, iar mai târziu, pe scena acestui teatru a fost prezentată în premieră mondială opera *Aida*, pe care Verdi a compus-o anume cu prilejul inaugurării Canalului. Deschiderea primului teatru permanent în Egipt nu coincide însă și cu primele începuturi ale teatrului național egiptean. Spectacolele de operă erau interpretate întotdeauna de cîntăreți străini, invitați anume în Egipt. Pe de altă parte, publicul spectator era format aproape în exclusivitate din străini și din reprezentanți ai claselor avute din Egipt. Incontestabil însă că aceste reprezentații de operă au dat impuls nașterii artei teatrale naționale. Urmînd exemplul străinilor, Iacob Sannon, care a trăit multă vreme în Franța și cunoștea în mare măsură viața teatrală din Europa, organizează primul ansamblu egiptean de teatru. Spectacolele lui erau jucate în limba arabă, iar repertoriul era alcătuit în exclusivitate din lucrări dramatice scrise sau traduse de Sannon însuși. Mai ales pe planul creației dramatice, Sannon a fost deosebit de prodigios, mai toate piesele sale avînd un pronunțat caracter satiric la adresa realităților din Egipt și, în special, la adresa englezilor care căutau în chip și fel să se amestece în treburile interne ale țării. Succesul spectacolelor prezentate de ansamblul lui Iacob Sannon a fost remarcabil, datorită mai ales faptului că pe scenă își aflau întruchiparea idealurile de libertate și independență ale întregului popor.

Așadar, arta teatrală egipteană și, implicit, dramaturgia națională își leagă primele începuturi de lupta patriotică pentru suveranitatea națională și independența țării.

Din păcate, activitatea formației lui Iacob Sannon a fost de scurtă durată. Oficialitatea a desființat ansamblul, iar Sannon a fost silit să se exileze. Astfel se încheie o primă etapă în formarea teatrului nostru.

A doua etapă aparține teatrului muzical. Este poate cea mai înfloritoare perioadă din cîte a cunoscut teatrul egiptean de-a lungul istoriei sale. Aceasta nu datorită însă spectacolelor prezentate pe scena Teatrului de operă, construit pe vremea reginei Eugenia, cît, mai ales, prin aportul unor actori din Liban.

În Siria existau numeroase cercuri care se preocupau de activitatea teatrală, precum și ansambluri teatrale, statornic încheigate. Unele dintre acestea — la un moment dat — au trecut să-și demonstreze virtuțile și în Egipt. Pe lîngă ansambluri, au început să poposească apoi și actori de sine stătători, care nădăjduiau să găsească în Egipt un cîmp mai larg pentru afirmarea artei lor și, implicit, o răsplată materială mai substanțială. Cu nici echipe înjghebate ad-hoc, colindau orașele țării, prezentînd spectacole muzicale. Cei mai de seamă dintre acești pionieri au fost Al. Kerdahi și Maron El Nakkash, care, deși au depus o activitate destul de susținută, jucînd mai ales în dialect sirian, nu au avut parte de un succes prea mare. În tot cazul, ei și-au adus contribuția la dezvoltarea teatrului egiptean și, mai ales, la formarea gustului pentru reprezentația de teatru.

Dintre toți actorii sirieni care — cu sau fără voia lor — au pus o piatră la temelie teatrului egiptean, meritul de a fi stimulat în cea mai mare măsură dezvoltarea artei noastre spectacologice îi revine însă lui Iskandar Farah. El reprezintă pentru prima oară în Egipt, spectacole de operetă care, în scurt timp, cîștigă adeziunea publicului spectator.

Gustul publicului pentru spectacolul muzical determină foarte mulți actori, compozitori și cîntăreți să se grupeze în diferite ansambluri, dintre care cel al lui Saied Darwish este cel mai cunoscut. Darwish era compozitor. Creația sa muzicală poartă cert pecetea inspirației folclorice. Datorită lui, s-a format un repertoriu destul de bogat de lucrări muzicale, mult jucat și de celelalte ansambluri de operetă existente în Egipt.

— *Din cele relatate pînă acum ar rezulta că cele două forme spectacologice, și anume: teatrul muzical și teatrul de dramă, au cunoscut o dezvoltare mai degrabă succesivă decît paralelă.*

— Într-adevăr, așa e. Primii pași spre formarea teatrului de dramă egiptean — și

în general pentru crearea artei teatrale — îi aparțin lui Iacob Sannon. Acestei perioade îi urmează epoca de înflorire a teatrului muzical, aş spune, de operetă. În sfârşit, când teatrul muzical cunoaşte declinul, e din nou rîndul teatrului de dramă să înregistreze o perioadă de avînt. Dacă Iacob Sannon a întemeiat teatrul egiptean, George Abyad este cel care desăvîrşeşte mişcarea noastră teatrală în raport cu cerinţele europene faţă de teatru. Abyad a creat în 1912 un ansamblu pentru reprezentarea repertoriului clasic. Datorită lui Abyad, traducătorul şi actorul, spectatorul egiptean a cunoscut pe Corneille, Shakespeare, Molière şi mulţi alţii. Prin strădania lui, spectatorul egiptean a învăţat să preţuiască textele clasice, adevărata artă dramatică, jocul realist şi fantezia regizorului. În afara ansamblului lui Abyad, care vădea o certă preferinţă pentru tragedie, mai fiinţau şi câteva ansambluri de comedie, dintre care se cuvine a pomeni pe cel al lui Amina Sitki, care şi-a cîştigat faima mai ales interpretînd vodeviluri.

După terminarea primului război mondial, respectiv în anul 1923, a luat fiinţă un mare ansamblu de teatru, „Ramses”. Conducătorul lui era Yousif Wahbi. La începutul activităţii, formaţia prezenta în special lucrări clasice, pentru ca, cu timpul, să înscrie în repertoriu şi lucrări originale, aparţinînd fie lui Wahbi însuşi, sau altor dramaturgi, ca Anton Ezbek.

— *Care este actuala situaţie a teatrului egiptean? Ne referim în special la teatrul de dramă.*

— Există la Cairo un teatru permanent. L-aş putea asemui unui teatru naţional, subvenţionat de stat. Scena lui găzduieşte ades pe Shakespeare, Molière, Pirandello, Cehov şi alţii. Un repertoriu, aşadar, destul de eclectic, deşi predominant clasic. În afara ansamblului naţional, mai există încă cinci formaţii teatrale, de mai mică importanţă. De curînd, datorită lui Zaki Talaimat, a fost creat şi un institut de teatru cu trei secţii permanente : actorie, teatrologie şi regie, chemat să asigure pregătirea tinerelor cadre necesare teatrului nostru.

— *Se resimte cumva în practica teatrală o anumită preferinţă din partea actorilor şi regizorilor pentru una sau alta dintre şcolile europene?*

— Putem vorbi, în cazul teatrului nostru contemporan, de trei tendinţe sau, mai bine spus, maniere de interpretare : maniera retorică, declamatorie, promovată mai ales de către Abyad ; cea melodramatică, datorită lui Wahbi, şi în fine, a treia, cea modernă, susţinută mai ales de acei care şi-au făcut studiile în străinătate. În ce mă priveşte, consider că nici prima şi nici a doua tendinţă nu mai sînt pe gustul maselor. Sînt convins că, odată cu dezvoltarea teatrului nostru, se va crea o şcoală proprie, naţională.

— *Socotiţi, deci, că dezvoltarea mişcării teatrale este legată, indisolubil, de existenţa unei dramaturgii naţionale. Care sînt coordonatele pe care se dezvoltă astăzi creaţia dramaturgilor egipteni?*

— Dramaturgia noastră face abia primii paşi spre maturizare. În ultimii ani s-au scris foarte multe piese şi s-au afirmat foarte mulţi dramaturgi. Voi pomeni dintre aceştia pe Temfik El Hakim şi Mahmond Teymour. Cît priveşte orientarea dramaturgiei noastre, aş distinge două curente : unul romantic şi unul realist. Prima categorie include pe autorii dramelor poetice, cîntăreţii sentimentelor etern-omeneşti. Cea de a doua, mai pregnantă, mai bogată în teme, însumează piesele axate pe problemele politice şi sociale actuale. Spectatorii noştri gustă în aceeaşi măsură piesele aparţinînd ambelor orientări, cu condiţia să răspundă aspiraţiilor legitime de independenţă şi libertate ale poporului. Teatrul şi, în primul rînd, dramaturgia trebuie să sprijine lupta legitimă, dreaptă, a poporului egiptean împotriva amestecului străin, împotriva tendinţelor colonialiste. Sub pecetea acestei lupte, arta teatrală pulsează astăzi viu, într-o necontenită înclăstare cu greutate materiale de tot felul. Noi, oamenii de teatru egipteni, sîntem convinşi că teatrul nostru, aidoma ţării noastre, are un viitor luminos. Vom lupta pentru viitorul nostru.

V. D.